

ЕЛЕКТРОНЕН ДОКУМЕНТ

1. Същност на електронния документ

Българското законодателство не съдържа легално определение на понятието “документ”. Документът е материален носител, със фиксирани на него знаци, предаващи мисъл. Признаците на документа се изследват в процесуалното право.

В гражданският процес “документ” се използва като синоним на писмено доказателство, а в правната доктрина документът се определя като вещ, върху която с писмени знаци е материализирано изявление (Ж.Сталев, Българско гражданско процесуално право, С., 1988, с.245;

Това, което отличава електронния от хартиения документ е носителят на информацията и начина на записване, обработка, съхранение и възпроизвеждане на същата.

Термина електронен документ следва да се разглежда в контекста на по-ранния и родствен термин “ електронен обмен на данни” (electronic data interchange- EDI), използван като базово понятие в Законът- модел за електронната търговия.

Първоначално този термин е нормативно установен на международно равнище през октомври 1988г във вид на стандарт на международната организация по стандартизация (ISO) UN/EDIFACT (EDI for administration, commerce and transport – “Електронен обмен на данни в областта на управлението, търговията и транспорта), разработен от работна група №4 (т. нар. група “WP.4) по международни търговски процедури към Европейската икономическа комисия към ООН. Практически едновременно със стандартите UN/EDIFACT, през септември 1987г. са приети “ Унифицирани правила за поведение при обмен на данни чрез телетрансмисии (UN- CID Uniform Rules of Conduct for Interchange of Trade Data by Teletransmission), съдържащи “ съгласувани правила за поведение на страните, осъществяващи такъв обмен”

Общите принципи на UN- CID получават развитие в Законът – модел за електронна търговия, а от там в много от европейските закони, включително и в българският Закон за електронния документ и електронен подпис /ЗЕДЕП/.

Първоначално при работата над UN/ EDIFACT и UN- CID се предполага, че правните основания за електронен обмен на данни ще бъдат специални споразумения между страните за електронен обмен на данни. Структурата на договорните отношения може да бъде:

- двустранна – в електронния обмен на данни участват инициатор и адресат, сключващи помежду си споразумение за пряк обмен на данни (trading partners agreement). За инициатор се признава всяко лице (физическо или юридическо), което или от името на което, в това число и автоматично, се формира или предава съобщение на данни;
- тристранна структура – в договорните отношения по електронния обмен на данни освен инициатора и адресата присъства и посредник (intermediary) – термина се използва в Директива 2000/31/ЕС и в ЗЕДЕП - във функциите на който влиза получаване, предаване и съхранение на данни от името на други лица, а така също и предоставяно на други услуги, имащи отношение към дадената дейност. Тристранната структура юридически се оформя със специално споразумение (third-party service agreement). Въвеждането на специалното понятие “ посредник” е необходимо за това, за да се отграничат страните в споразумението за електронен обмен на данни от трети лица. Чл.6 ЗЕДЕП

- Многостранна структура – в договорните отношения могат да участват инициатор, посредници, адресат; няколко инициатора, посредник/ци, адресат; няколко адресати и т. н.

За да се облекчи сключването на такива специални споразумения през май 1995г. е разработено Типово споразумение на Европейската икономическа комисия за електронен обмен на данни в международната търговия. Типовото споразумение регулира всяко предаване на съобщения между страните с електронни способи, ако структурата на съобщенията съответства на стандарта UN/EDIFACT .

През 2000г. е разработен аналог на Типовото споразумение – Европейско типово споразумение за електронен обмен на данни (European Model EDI Agreement).

ЗЕДЕП определя електронния документ като :” електронно изявление, записано върху магнитен, оптичен или друг носител, който дава възможност да бъде възпроизведено.”

Основните признаци на електронния документ, отличаващи го от хартиения са:

- Машинен носител на информацията;
- Електронна форма на представяне на информацията (специално установяване на изисквания за възпроизвеждане на информацията във вид, достъпен за възприемане от човека);
- Способност за съхраняване , обработване и предаване с помощта на електронни средства;
- Качеството на задължителен признак на електронния документ е електронния подпис

Структурата на електронния документ се състои от:

- Обща част, която съдържа информация , представляваща съдържанието на документа, информация за адресата
- Особена част на документа – състояща се от един или няколко електронни подписа.

Възможността за възпроизвеждане на електронното изявление като предпоставка за правна валидност на електронния документ(чл.3 ЗЕДЕП) се свързва с установяването на гаранции за това, че електронното изявление може да бъде да бъде възпроизведено всеки път по начина и във вида в който е било първоначално записано, без последващи изменения в него, дължащи на материалната среда на съхранение и пренос. Изискването за възпроизвеждане на информацията обикновено се свързва с представянето и в годен за еднозначно възприемане от страните вид.

В този смисъл формата на изявление може да бъде условно квалифицирана на вътрешна и външна. Формата на вътрешно представяне на електронния документ е записът на информацията, върху съответен носител (в случая електронни устройства, позволяващи записване, съхраняване, обработка, възпроизвеждане и предаване на информация), във вид на двоични числа. Формат на външно представяне на електронния документ е възпроизвеждането му на екрана на дисплея визуализацията му във вид и форма годна за възприемане от човека, без допълнителни технически приспособления.

В основата на определението, дадено от законодателя за електронен документ стои понятието “електронно изявление”, въведено в чл.2,ал.1. То е определено като” словесно изявление, представено в цифрова форма чрез общоприет стандарт за преобразуване, разчитане и визуално представяне на информацията; ал.2 – “електронното изявление може да съдържа и несловесна информация.”

Така въведени определенията за електронен документ и електронно изявление, създават известна двойственост по отношение на тяхното тълкуване и във връзка с понататъшните разпоредби на закона, и биха могли да създадат затруднения при неговото

прилагане и тълкуване, затова е нужно да бъдат изяснени. В наименованието на закона е визирано понятието ”електронен документ” . В чл.4-12 , които уреждат особените правила за авторство, изпращане, послезидици от грешка при изпращане, получаване и узнаване се визира “електронно изявление”.

Възниква въпросът дали извършването на изявление по електронен път – електронно изявление е признато от закона за действително, без да има съставен електронен документ и дали са извършени правно валидни действия, с оглед формата на действителност.

Двата термина, използвани в закона създава противоречиви схващания за същността на електронното изявление. Съществува мнение, че електронното изявление се различава от писменото изявление по това, че то не е материализирано върху материален носител. Не можем да се съгласим с това, тъй като след като е налице изявление, това означава, че съществувало намерение е било обективизирано под някаква форма. Ако не се материализира върху съответен носител, то може да се говори за намерение за изявление, а не за състояло се такова.

В случая ЗЕДЕП едва ли говори за намерение за изявление, след като урежда въпросите свързани с неговото изпращане, получаване , авторство и т. н.

По принцип в законодателството на други страни , както и в законът – модел за електронна търговия на УНСИТРАЛ не се използват понятията електронен документ и електронно изявление. Най- често се използва понятието електронно съобщение(data messag) или електронен запис. Законът модел работи с електронно съобщение, което определя като –информация , изготвена , изпратена, получена или съхранявана с помощта на електронни, оптически или други подобни средства, включително електронен обмен на данни, електронна поща. В чл.6 е визирано, че когато законодателството изисква писмена форма, тя се счита спазена и когато информацията е представена под формата на електронно съобщение, ако тя е достъпна за последващо използване. ЗЕДЕП използва аналогично изискване за електронният документ. Следователно, електронното изявление е правно валидно изявление, с правни последици, адекватни на тези, произтичащи от изявленията, извършени в устна форма , насочени към постигане на определен правен резултат.

Можем да определим електронния документ като : информация, представена посредством електронни средства за обработка , съхраняване и предаване на информацията, която може да бъде преобразувна и възпроизвеждана във форма, пригодна за еднозначно възприемане от човека, носеща реквизити за идентификация.

Както вече беше отбелязано темповете на развитие на електронните правни отношения са високи и вече може да се констатира , че периодът на “усвояване” на електронните документи е завършил и е настъпил периода на тяхното прилагане.

Действието на един закон, засягащ дадения проблем обективно поставя въпроса за това тази уредба достатъчна ли е или съществува правен вакуум, изразяващ се в отсъствието на системни законодателни актове, регулиращи електронните отношения. Необходимо ли е да бъдат стимулирани съответстващи опити в отрасловото законодателство (въпреки че можем да отчетем вече наличието на такива), такъв вероятен вакуум да бъде запълнен.

Тук няма да се занимаваме с обсъждане на това, в каква степен трябва да бъде променено или допълнено законодателството, регулиращо електронния документооборот.

Важно е обаче да отбележим, че каквото и да е законодателното регулиране в тази посока, то трябва да се основава на непротиворечива система от закони, построена на единна системна понятийна платформа, на единна терминология и тълкуване на

понятията, при отчитана факта, че съществуващото законодателство се базира на система от понятия, свойствени за традиционния (хартиения) документооборот.

Преди да се разглеждат измененията в обществените отношения, обусловени от появата на новите технологични обекти, да бъдат регулирани способите и лимитирана възможността за масово прилагане на последните, е необходимо да бъдат описани самите обекти.

Ако това не бъде изпълнено, възниква нееднозначност на тълкуването и всички последващи заключения биха загубили ефективност.

За компактност по- нататък ще наричаме аналогов документ (АД) традиционния документ непосредствено възприеман от човека, съдържащ информация, закрепена на твърд носител.

Смятаме, че от позицията на перспективата за развитие на електронния документооборот и електронните правоотношения , всички представени определения за електронен документ не са достатъчно конструктивни с оглед тяхното прилагане в практиката. Те се основават на асоциацията с традиционните документи. Може да се говори за фиксация на аналогов документ, под която се разбира състоянието на определени точки в пространството(листа хартия), в даден момент от време, тъй като аналоговия документ е неотделим от носителя.

Електронния документ е отделим от носителя. Той съществува в две форми: пасивна – съхранение и активна - предаване и обработка, в това число и визуализация при необходимост от възприемане от човека. Не може да се говори за задължителна фиксация или за състояние на електронния документ, ако се разглежда активната форма на неговото съществуване – този промеждутък от време, в течение на който той се възприема , обработва или предава.

Законодателството (в частностЗЕДЕП) не отразява динамичния характер на активното съществуване на електронния документ.

За нуждите на закона може да се приеме само статичната реализация на електронния документ в режим на съхраняване на носителя, но и тук координатите на съхранение са неопределени(в дисковото пространство). Ако се основем на това, че електронния документ е фиксиран (“записан”) на “магнитен оптичен или друг носител”(чл3,ал1ЗЕДЕП), то става недопустима например стандартната операция “дефрагментация на диска” .

В този смисъл как трябва да се разбира дублирането на файла на два диска или при предаване на документа – файлът е фиксиран на един носител, след това на друг. Такава трактовка довежда до абсурда с фиксация да се отразява изменение в пространството и времето.

Ако в основата на определенията, дадени от законите, стои работата с електронния документ, то при тази хипотеза не може да се говори за активизация на документа, за неговата обработка, предаване и съхранение – записът е преобразуване на динамична реализация в статична. Законите определения фактически изключват електронното взаимодействие.

Съществуват и други съществени въпроси свързани с понятийната база, на които липсва законодателно решение. Това са понятията “екземпляр”, “оригинал”, “копие”, “ юридическа сила” на електронния документ.

Възприетото традиционно разбиране за “оригинал” е – първият или единичен екземпляр на документа, за дубликат- вторият екземпляр на оригинала, имащ юридическа сила, копие- документ, възпроизвеждащ информацията от оригиналния документ и всички негови външни признаци , който няма юридическа сила и заверено копие- копие на документа, на което в съответствие с установения ред се допълват реквизити, придаващи му юридическа сила.

Всички екземпляри на електронния документ , подписани с електронен подпис следва да се считат оригинали. Всички екземпляри на електронния документ идентични един с друг са оригинали и имат еднаква юридическа сила.

ЗЕДЕП не дава определение и на понятието “екземпляр на електронния документ”, “оригинал”, “идентични електронни документи”, и в този смисъл са възможни различни тълкувания. Но във всички приведени примери съществуването на няколко екземпляра от електронния документ, всеки от които има юридическа сила на оригинал , е фиксирано явно. Тук не става дума за това , че по принцип оригинала може да съществува в няколко екземпляра. Важни са практическите аспекти.

В множество закони се предвижда , че при съхраняване на електронния документ (в базата данни) те трябва да бъдат във формата, в който те са били създадени, предадени или получени (Дирктива за електронната търговия).

На всички тези въпроси ЗЕДЕП не дава отговори. Законодателят не урежда въпросите свързани със съхраняването на електронните документи. В чл.6, ал2, т.4 т.5 се вменява като задължение за посредниците на електронни изявления да използват надеждни системи за съхраняване определен вид информация, свързана с електронното изявление за определен период от време, но за съхраняване на самото изявление или за съхраняване на електронния документ не се говори.

Остават неуредени и въпросите, свързани с техническата реализация на електронния документ в смисъл – позволено ли е стандартно преформатиране на файла например.

Кога възпроизвеждането е възпроизвеждане в оригинал или в копие и при какви условия. Кой отговаря за тяхната идентичност и достоверност. Кога аналоговото копие е идентично с електронния оригинал .

Преходът към масово прилагане на електронния документ в практиката води до съответстващо увеличаване на числото на конфликтните ситуации между субектите на електронния документооборот. В процеса на обмяна на електронни документи се включва голямо число субекти, осигуряващи на принадлежащите им или наети от тях програмно- технически средства за формиране и обработка, предаване и съхранение на електронни документи. Конфликтите се инициират както от технологични грешки , така и от противоречива трактовка на субектите по отношение своите функционални права и задължения, свързани с електронните документи.

Регулирането на тези права и задължения е възможно на основата на взаимни споразумения и договори между участниците(саморегулация) , въпреки че при масов обем на електронни правни отношения, сключването във всеки случай на индивидуален договор или споразумение е на практика нереално.

Намаляване на равнището на конфликтност изисква конкретно определяне на статута на електронния документ, като обект на правните отношения между субектите на информационния обмен.

Кой носи отговорност, например за нарушаване целостта на документа – авторът, владелецът на средството за формиране на документа, доставчикът , получателят на документа. Кой, за какви действия и в каква степен носи отговорност за несанкционирано изменение на документа или за нарушаване на конфиденциалността. Към кой следва да се предяви евентуална претенция, ако електронното платежно не е достигнало до адресата – например данъчната служба. Длъжен ли е данъкоплатецът да проследи цялата достатъчно дълга верига съпътстващи електронните документи. Неопределеността в тези аспекти изглежда като игнориране на функционалната връзка.

Необходима е правна регламентация на функционалната връзка между обекта, електронен документ и субектите, участващи в неговата практическа реализация.

Пряката регламентация на правата и задълженията на субектите е невъзможна както поради многообразието от конфликтни ситуации, така и поради смяната, усъвършенстването и създаването на нови информационни технологии.

От друга страна, отнасянето на електронните документи към някои правни категории би позволило да се построи моделът на взаимоотношенията между субектите на основата на известни правни норми.

Към настоящия момент в България няма единен регулаторен режим в сферата на електронното взаимодействие. Приносът на ЗЕДЕП е в това, че по отношение на електронния документ е призната неговата специфика, неговото принципно качествено отличие от традиционния, аналогов документ и е стъпка към приспособяване към новите реалности на традиционните представи за документ и естествено за преходния период към качествено нови форми на обработка на информацията.

Но въпреки тези нови принципни положения, все още отсъства общопризната теоретична трактовка на електронния документ като ново системно явление.

Разглеждането на електронния документ изцяло и само на основата на сходствата с традиционния документ е подход, който би могъл да бъде ефективен на началните етапи на използване на електронна изчислителна техника за електронно взаимодействие, когато тази техника осъществява само функционални задачи.

Развитието на електронните правни отношения в близките години ще направи дадения подход несъстоятелен и съответно ще се окаже безполезна цялата нормативно – правна база, разработена на основата на указаните предпоставки.

Необходимо е разработването на концептуален подход към правна регламентация на функционалната връзка между обекта (електронен документ) и субектите на електронното правно отношение.

От друга страна отнасянето на електронния документ към известни правни категории, създава фундаментална основа за развитие на правоотношенията на основата на известни правни категории.

2. Електронен и аналогов документ

Обективно възниква резонния въпрос – какви разлики между електронния документ и традиционния, аналогов документ стоят в основата на невъзможността за прилагане в цялост на традиционни представи.

Разбира се, понятийната база установена през дълъг период от прилагане на традиционния документ не може да опише в цялост електронния документ. Необходимо е да се формира нова, системно обвързана база понятия. От това обаче не следва невярност на проверената в практиката понятийна база на традиционния документ. Необходимо е да бъдат изследвани областта и степента на нейната приложимост.

И аналоговия и електронния документ съдържат идентифицирана информация, така че тяхното съдържателно описание е еднакво. И единият и другият е средство за осигуряване дейността на субектите. И двата документимогат да бъдат изготвени по различни технологии. Така аналоговия документ може да бъде ръкописен, машинописен, а може да бъде създаден и на основата на последните технологични достижения. Освен това, на предишните етапи на развитие на електронно изчислителната техника особени недоразумения обусловени от спецификата на технологията на изготвяне на електронния документ, не са възниквали.

Единственото, което внася различията, това е средата на функциониране на документа. Първоначално електронната форма на документа е технологичен епизод в неговия жизнен цикъл. В това си битие той се отъждествява като документ на машинен

носител. В този си вид документа съществува като електронен само в интервала между формирането и неговата разпечатка. На съвременният етап за голямо число документи, които се възприемат като електронен документ, електронната форма се установява постоянна в течение на целия жизнен цикъл на документа. Електронните документи се обработват, предават, съхраняват, а често и се създават и унищожават без участие на човека.

В такъв смисъл основната разлика между електронния и аналоговия документ се състои в тяхното предназначение за функциониране в различни среди на съществуване: електронна – среда на програмно-технически средства и аналогова – среда на субектите на правоотношенията.

Към тези две структури, съставлящи информационните правни отношения на субектите е необходимо да бъде добавена и трета – интерфейсът между аналоговата и електронната среда. Произтичащите от това особености ще бъдат разгледани по-подробно.

Има ли място човекът в електронната среда, може ли човек да възприема електронния документ.

Разпечатката на документа на хартиен носител го прави аналогов документ. Изображението на документа на екрана на монитора не се отличава съществено от проекцията на аналогов документ. В тези случаи произтича неявна подмяна на обекта: вместо изходния електронен документ говорим за произведен документ, непосредствено възприеман от човека, т. е. за аналогов документ.

Това са два различни, макар и функционално свързани документа. Разпечатката е по същество конкретна технология за изготвяне на аналогов документ. Способът за използване и способът за изготвяне не е едно и също – аналоговия документ е предназначен за прилагане от човека, а електронния от компютъра.

Възниква въпросът какво възпроизвеждане има предвид ЗЕДЕП – същински електронен документ или аналогово копие, тогавана какви критерии трябва да отговаря.

Човек е принуден да се ограничи с възприемането на аналогов документ, имащ отношение към изходния електронен документ. Количествено това бъде далечно отношение: например страница текст – това е от порядъка на 1500 байта информация, тогава в паметта тя заема няколко пъти по-голям обем при графичния формат на предаване, или по-малък при използване на архивирането.

Очевидно е, че различията във физическата среда на съществуване на документа, води до принципни различия между електронния и аналоговия документ.

3. Изисквания към електронния документ.

a. Да гарантира целостта на съдържанието;

Ние говорим именно за индикация, а не за гарантиране на целостта, макар че едната и другата функция се преплитат. Целостта (като факт) се разбира като отсъствие в съдържанието на документа на несанкциониран достъп или модификация.

В аналоговия документ целостта се индицира лесно. Нарушаването на целостта на документа би било трудно без да се повреди носителю.

Необходимо е съществуването на индикатор на целостта, свързан със съдържанието на документа по начин, по който всяка модификация на съдържанието изменя състоянието на индикатора. В аналоговата среда в качеството на индикатор се използват свойствата на носителю и способите за нанасяне на символи на носителю.

В електронната среда, както беше отбелязано, носителю на активният документ по принцип не може да бъде зафиксирен. Възможността за индикация на целостта

остава задаване на функционална зависимост на елементите на съдържанието и последваща проверка (индикация) на тази зависимост.

Принципната трудност се състои в това, че или самата зависимост или значението на функцията са априорно известни на участниците в електронното взаимодействие. А това не изключва възможността трети лица недобросъвестно да нарушат целостта на документа.

b. Да гарантира достъпност на съдържанието на документа.

Способът на изобразяване на информацията трябва да съответства на действащите стандарти и установените неформални правила, осигуряващи единството на възприятие и обработка на документа.

За електронния документ достъпността е съществен фактор. Необходимо е спазването на единни стандарти за представяне на документа в цифров вид и гарантиращи съвместимостта на различните стандарти.

c. Да гарантира недостъпност на съдържанието на документа (конфиденциалност).

В предната позиция става дума за достъпност на документа спрямо елементите на средата, прилагачи дадени стандарти. Често възниква необходимост от съхраняване в тайна съдържанието на документа, а често и самото му съществуване. Това се в практиката е прието да се нарича с термина “конфиденциалност” на документа.

d. Да гарантира възможност за автентификация на автора и/ или изпращача на документа.

Понятията идентификация (identification)и автентификация(authentication) са близки, затова в аналоговата среда обичайно се използва първото.

В електронната среда , изискваща еднозначност такова смислово съвместяване може да доведе до абсурдни резултати. Не случайно терминът автентификация широко се използва именно в сферата на електронните правни отношения.

Идентификацията на обекта е установяване на еквивалентност между обекта и неговият априорен образ.

С други думи идентификацията е класификация на обекта, приписването на априорно известен комплекс от характеристики. Идентификацията на документа е установяване факта на наличие в него на идентифицираща информация – наименование на получателя или изпращача на документа. На практика обикновено се налага да се установи и факта, че именно посочените субекти използват документа като средство за взаимодействие.

Трябва да се свърже документа (като предмет, вещь) към субектите, съществуващи независимо и извън документа (aut – англ. – извън) , т.е. автентификация на документа.

Следователно автентификацията на документа обективно потвърждаване на съдържачата се в него идентифицираща информация.

Обичайно се говори, че се изисква да се идентифицира автора на документа , но фактически се разбира автентификация на документа. Да се идентифицира автора x на документа означава , че от няколко поставени субекти- x, y ,z да се определи кой именно е подписал документа, кой е x. Тогава в действителност се изисква да се установи, че подписът (идентифициращата информация) на човека , упоменат в документа като x, действително принадлежи на x.

e. Да гарантира възможност за автентификация на получателя и / или адресата на документа.

Взаимодействието предполага наличието на най – малко двама участници (по принцип чрез Интернет се извършват двустранни сделки и много рядко едностранни).Често е необходимо потвърждаване не само на подателя, но и на

получателя на документа- в случаите на необходимост от потвърждаване на получаването на документа. Съществуват и случаи, когато подателя на документа може и да не се автентифицира, но е задължителна автентификацията на получателя (анонимен платеж). Но в по- голямата число от случаи оформянето на документа трябва да предвижда възможност за автентификация на всички участници в информационното взаимодействие.

f. Да гарантира възможност за автентификация на маршрута на преминаване на документа от получателя.

При електронното взаимодействие проблема за автентификацията на маршрута на електронния документ принципно е остър. По силата на възможността за отдалечен на потенциално число субекти, способни да въздействат на маршрута, многократно превишава това при аналоговия документ. В съществени ситуации може да бъде необходимо не толкова автентификацията на субектите на аналоговата среда, но и обектите на електронната среда, програмно – технически устройства използвани в процеса на формиране, обработка и предаване на електронни документи.

g. Да гарантира възможност за кратко прилагане на документа.

В аналоговата среда еквивалентните реализации са различни и осигуряването на уникалността на екземпляра по принцип е достижимо със средствата на оформяне на документа. Именно на това свойство се базират документите с еднократно действие: за да бъдат правно основание за действията на участниците в информационното отношение (субектите на електронните правотношения) е необходимо физическо наличие на документа и неговото предаване от един субект на друг. Можем да ги наречем потребими документи имайки предвид това, че при използването им те губят своята юридическа сила (правопораждащият факт, фиксиран в съдържанието на документа, може да породи правни последици само еднократно). Това предпоставя възможността за определен брой на прилагането им.

4. Оригинал и копие на електронния документ.

От позицията на възприетото виждане, че електронният документ представлява множество неразличими реализации, ще се опитаме да определим понятията “оригинал” и “ копие”

В аналоговия свят понятията оригинал и копие са достатъчно различни . Обикновено копие то има същото съдържание, но различни атрибути. Например подписът на автора е заменен с този на нотариуса, т.е. има съответни атрибути на нотариуса. Положението, че електронния документ има множество неразличими еквивалентни реализации прави значим проблема за съществуването на копие на електронния документ. На практика необходимо ли е копие на електронния документ, при възможността да се използва реализацията на оригинала.

Както беше отбелязано нашето законодателство не поставя проблема за копието на електронния документ. Но предписания по отношение на него са необходими от гледна точка на отчитането на редица специфични особености на електронния документ.

За обосноваване необходимостта от съществуването на електронно копие на електронния документ ще се ограничим с посочването на няколко причини.

Първата причина това е моралното остаряване на електронния документ, като тук се разбира не съдържанието , а неговите атрибути. За автентификацията на електронния документ се използват средства на криптографията с определен срок на действие – например електронен цифров подпис, кодове за автентификация и други.(има ли в закона или правилниците такъв срок) . Периодично тези средства се обновяват, и

криптографските ключове, съхранявани отделно от документа се оказват нищожни. Такава е специфичната характеристика на документите с неограничено действие.

Индикацията на автентичността на всяка реализация на оригинала с течение на времето е технически сложна задача. Съществуването на оригинала може да потвърди само документ копие, издаден от упълномощен за това съхранител на архива от документи, гарантиращ съответствие на съдържанието с документа – оригинал, заведен в архива с електронен подпис, загубил в дадения момент своята актуалност. Естествено документа – копие се заверява от действащия електронен подпис на съдържателя на архива (вписване).

Втората причина – физическо остаряване на документа. Загубване на възможността да бъде формално основание за правата и задълженията на субектите на електронните отношения. Това е характерно, като правило за документите с кратко действие, например платежно нареждане(подобен документ след прилагането му се погасява, губи своята юридическа сила). В аналоговата среда отметката за погасяването се поставя на оригинала.

В електронния документ присъединяването на отметка за погасяване при съблюдаване на условията за неотделимостта от изходния документ – оригинал води към друг, от позицията на правилата на средата документ – копие, потвърждаващ съществуването на оригинала в един предходен момент.

Тъждествеността на съдържанието на документа и копието е обусловена от цифровата природа на електронния документ. В аналоговата форма е достатъчна еднаквостта (не задължително тъждествеността) на съдържанието. По – широко разстояние между думите в аналоговия текст не оказва влияние на еднаквостта, но за цифровия документ различното разстояние между символите, означава два различни документа.

И в аналоговата среда оригиналът и копието са различни документи. Те са предназначени за изпълнение на различни функционални задачи. Оригиналния документ е формално основание за изменение на правоотношенията между участниците в информационното взаимодействие. Копието на документа е доказателство за съществуване на оригинал с такова съдържание.

На практика и копието може да бъде използвано в качеството на формално основание, ако с оглед обстоятелствата е достатъчно да се възприеме като достоверно доказателство за съществуването на оригинала.

В електронния документооборот, за разлика от аналоговия съществено се увеличава възможността за подправяне на документа, както и копирането и модификацията на електронните съобщения.

Можем да направим извода, имащ принципен характер за електронния документооборот, а именно извода за уникалността на всеки електронен документ като множество еквивалентни реализации. Ако това е оригинал, то въпроси не възникват, оригиналът може да бъде само един иначе машината няма да може да проведе формално преобразуване.

Ако документа е копие, то е необходимо да се осигури възможността за съпоставяне на неговото съдържание с оригинала или с копие от по- висок ранг

И така : В електронната среда не могат да съществуват два еднакви документа. Всеки електронен документ , възприеман като множество еквивалентни реализации е уникален.

Възможни са разграничаване на два типа електронни документи – изходен документ или документ оригинал и документ – копие. Те се възприемат като два различни документа, свързани със съответстващо съдържание. Съответствието

означава неразличимост (тъждественост) на определени априорно известни способности, фрагменти(части от съдържанието) на оригинала и копието.

Предназначението на документа – оригинал – формално основание за определени права и задължения на субектите на електронното взаимодействие.

Предназначение на копието- доказателство за съществуването на оригинал с такова съдържание.

5. Атрибути на електронния документ

Електронния документ, както и аналоговия е юридически факт – предвидени в закона обстоятелства, при които възникват, изменят се и се прекратяват конкретни правни отношения между субектите на електронното правоотношение.

Оформянето на документа е съвкупност от неотделими от документа признаци(атрибути) , зависещи до голяма степен от съдържанието и вида на документа. Те имат решаваща роля при осигуряване на служебните функции, необходими за признаването на документа в рамките на сферата на неговото действие като юридически факт.

Атрибутите на документа трябва да изпълняват следните функции:

- Възможност за индикация на целостта на документа;
- Достъпност на съдържанието на документа;
- Недостъпност(конфиденциалност);
- Възможност за автентификация на автора или подателя (титуляра) на документа;
- Възможност за автентификация на получателя и / или адресата на документа;
- Възможност за автентификация на междинните точки на предаване на документа;
- Възможност за гарантиране на кратното прилагане на документа.

За достигане на съответстващо качество на електронното взаимодействие, технологията по изготвянето, обработката, предаването и съпровождането на електронния документ трябва да предвижда гарантиране на функционалните цели на електронния документ – признаването на електронния документ на качеството на юридически факт. Технологията не трябва да изменя съдържанието на документа, така че задачата се свежда до осигуряване на технологичните параметри на документа, даващи формално основание за признаването му на факт, позволяващ да се реализира електронното взаимодействие.

Най – важното свойство на документа е неговата достоверност. Това е свойството на електронния документ да бъде признат от закона в качеството на юридически факт: предвидени в закона обстоятелства, при които възникват, изменят се или се прекратяват конкретни правни отношения.